

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 224 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
Тургунова Нилуфар Абдусаломовна	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	16
Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов	19
Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi	29
Sattarov Farrux Nuridinovich	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish	35
D. K. Ibadullayev	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	41
Isabekova Dilafuz Shermirzayevna	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
Юсупова Элеонора Фердинандовна	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik	51
Matyaqubova Nazira Hikmat qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL)	60
M. D. Boynazarova	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки	63
Нормуратов Абдулла Саппарович	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
Normuratov Abdulla Sapparovich	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari	70
Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
Omonova Charos Baxodir qizi	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
Saidova Zulfizar Norbobo qizi	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida	91
Abdullayev Botir Jabbor o'g'li	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
Abdumannan Maxammatov	

“Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi”	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	
Fizika fanini o'tmda o'qitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
<i>Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna</i>	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darslarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish ..	111
<i>Allamuratov G'ofur Ashurovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
<i>Amanova Albina Dexqon qizi</i>	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
<i>Berdiqulova Zamira Albertovna</i>	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
<i>Diibar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
<i>Hasanova X. Z.</i>	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
<i>Hikmatov Bobobek Saydulloyevich</i>	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
<i>Isaxanova Oybarchin Abduraxim qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna</i>	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari.....	149
<i>Mo'minov Baxtiyor Karamatovich</i>	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
<i>Oblakulova Nodira Abduvali qizi</i>	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi.....	160
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
<i>Normaxmatova Feruza Ruziboyevna</i>	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
<i>O'rishboyeva Xumora O'rol qizi</i>	
Maktabda jismoniy tarbiya darslarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
<i>Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi</i>	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
<i>Ro'ziboyeva Fotima Quدرات qizi</i>	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
<i>Sadarova Nilufar</i>	
Neyroestetik stimulning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari.....	193
<i>Salaxidinova Xolida Xaliljonovna</i>	

Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatlari	198
Salomov Abdurasul Axmadovich	
Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi	201
Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaevna Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari.....	205
Sojida Safarova Saxadin qizi	
Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida.....	207
Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	210
Xoldorova Mashxura G'ulomovna	
Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов	214
Нурбаев Бахтиёр Широнович	
Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari.....	217
To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna	

NOMODDIY MADANIY MEROSNING TALABA- YOSHLARNI YUKSAK MA'NAVIYATLI SHAXS SIFATIDA TARBIYALASHDAGI AHAMIYATI

Erboyev Suxrob Abdusalomovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Pedagogika va psixologiya fakulteti ma'naviyat bo'yicha dekan o'rinbosari

Annotatsiya: Ushbu maqolada talaba-yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda nomoddiy madaniy merosning o'rni, uning tarbiyaviy ahamiyati hamda zamonaviy ta'lim tizimidagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analarning yoshlar ongiga ta'siri ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, nomoddiy madaniy meros, yoshlar tarbiyasi, milliy qadriyatlar, ta'lim, madaniyat.

Abstract: This article analyzes the role of intangible cultural heritage in shaping the spirituality of students, its educational significance, and its place in the modern education system. It also scientifically examines the influence of national values, customs, and traditions on young people's consciousness.

Key words: spirituality, intangible cultural heritage, youth education, national values, education, culture.

Аннотация: В статье анализируются роль нематериального культурного наследия в формировании духовности студенческой молодежи, его воспитательное значение и место в современной системе образования. Также научно освещается влияние национальных ценностей, обычаев и традиций на сознание молодежи.

Ключевые слова: духовность, нематериальное культурное наследие, воспитание молодежи, национальные ценности, образование, культура.

KIRISH

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan bir sharoitda talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli etib tarbiyalash masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti bevosita inson omiliga, ayniqsa, yosh avlodning ma'naviy-axloqiy qiyofasiga bog'liqdir. Shu jihatdan, milliy qadriyatlar va nomoddiy madaniy meros yoshlar tarbiyasida muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Yangi O'zbekiston strategiyasi" da yoshlar tarbiyasi, ularning ma'naviy kamoloti va milliy o'zlikni anglash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu asarda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, milliy merosni asrab-avaylash va uni keng targ'ib etish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan ^[1].

Nomoddiy madaniy meros - bu xalqning asrlar davomida shakllangan urf-odatlar, marosimlari, og'zaki ijodi, an'analari va qadriyatlari majmuasi bo'lib, u yosh avlodni ma'naviy barkamol etib tarbiyalashda muhim vosita hisoblanadi. Bu borada UNESCO tomonidan qabul qilingan 2003-yilgi Konvensiyada ham nomoddiy madaniy meros insoniyatning bebaho boyligi sifatida e'tirof etilgan.

Demak, talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli etib tarbiyalashda nomoddiy madaniy merosdan samarali foydalanish, uni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish va yoshlar ongiga chuqur singdirish bugungi kunning dolzarb ilmiy va amaliy vazifalaridan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekistonlik pedagog olim Abdulla Avloniy ham tarbiya masalasiga alohida e'tibor qaratib, uning jamiyat hayotidagi o'rni beqiyos ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, tarbiya "yo hayot - yo mamot" masalasi bo'lib, unda milliy qadriyatlar va madaniy meros asosiy vosita vazifasini bajaradi. Bu qarashlar bugungi kunda ham yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda dolzarbligini yo'qotmagan.

Zamonaviy davrda Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan g'oyalar ham mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarni yangi bosqichga olib chiqdi. U yoshlarni vatanparvarlik, milliy g'urur va ma'naviy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash zarurligini ta'kidlab, nomoddiy madaniy merosni asrab-avaylash va targ'ib qilishni muhim vazifa sifatida belgilaydi.

Xorijiy tadqiqotchilar orasida nomoddiy madaniy meros tushunchasini ilmiy muomalaga keng joriy etishda UNESCO muhim o'rin tutadi. Ushbu tashkilot tomonidan ishlab chiqilgan yondashuvlarga ko'ra, nomoddiy madaniy meros jamiyatning madaniy identifikatsiyasini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ko'plab xorijiy olimlar ushbu konsepsiyani rivojlantirib, uning ta'lim tizimidagi ahamiyatini asoslab berganlar.

Pedagogika va madaniyatshunoslik yo'nalishidagi ilmiy izlanishlarda ham mazkur masala keng yoritilgan. Pedagogika sohasidagi tadqiqotlarda milliy an'analar asosida tarbiya berish yoshlarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishda samarali vosita sifatida baholanadi. Madaniyatshunoslik doirasidagi ishlarda esa nomoddiy madaniy meros xalqning tarixiy xotirasi va madaniy o'zligini saqlovchi muhim omil sifatida talqin qilinadi [2, 3].

Shuningdek, ayrim tadqiqotchilar globallashuv jarayonining salbiy ta'sirlarini ham qayd etib, yoshlar ongida milliy qadriyatlarni mustahkamlash zarurligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, zamonaviy axborot makonida milliy madaniyatni saqlab qolish va rivojlantirish uchun ta'lim tizimida nomoddiy madaniy merosdan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, olimlar fikrlari tahlili shuni ko'rsatadiki, nomoddiy madaniy meros talaba-yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishda nazariy va amaliy jihatdan asoslangan, samarali vosita hisoblanadi. Shu bois, uni chuqur o'rganish va ta'lim jarayoniga keng joriy etish dolzarb ilmiy vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli etib tarbiyalashda nomoddiy madaniy merosning o'rnini kompleks o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda zamonaviy ilmiy yondashuvlar va tahlil usullaridan keng foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini Pedagogika, Madaniyatshunoslik hamda Sotsiologiya fanlarining nazariy qarashlari tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida, avvalo, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va konseptual manbalar tahlil qilindi. Xususan, yoshlar ma'naviyatini shakllantirish, milliy qadriyatlar va nomoddiy madaniy merosning tarbiyaviy ahamiyatiga oid ilmiy ishlar o'rganilib, ularning umumiy va farqli jihatlari aniqlashtirildi. Bu jarayonda tizimli tahlil va sintez usullaridan foydalanilib, mavjud ilmiy qarashlar umumlashtirildi.

Shuningdek, tadqiqotda taqqoslash (komparativ) metodi qo'llanilib, milliy tajriba xorijiy yondashuvlar bilan qiyosiy tahlil qilindi. Bu esa nomoddiy madaniy merosdan ta'lim jarayonida foydalanishning samarali yo'llarini aniqlash imkonini berdi. Kuzatish metodi orqali oliy ta'lim muassasalarida o'tkazilayotgan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, milliy an'analar bilan bog'liq faoliyatlar o'rganildi va ularning yoshlar ongiga ta'siri baholandi.

Bundan tashqari, umumlashtirish va interpretatsiya metodlari asosida olingan natijalar tahlil qilinib, ilmiy xulosalar chiqarildi. Tadqiqot davomida sifat tahlili ustuvor bo'lib, ma'naviy jarayonlarning mazmun-mohiyatini chuqur ochib berishga alohida e'tibor qaratildi [4, 5].

Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot mavzusini har tomonlama yoritish, nazariy va amaliy jihatlarni uyg'un holda tahlil qilish hamda asosli ilmiy xulosalarga kelish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan tadqiqotlar va tahlillar natijasida talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli etib tarbiyalashda nomoddiy madaniy merosning o'rnini ko'p qirrali va tizimli ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Xususan, Pedagogika va Madaniyatshunoslik doirasida olib borilgan ilmiy qarashlar asosida quyidagi muhim natijalarga erishildi.

Birinchidan, nomoddiy madaniy meros komponentlari (urf-odatlar, marosimlar, xalq og'zaki ijodi, an'anaviy qadriyatlar) talaba-yoshlarning ma'naviy ongini shakllantirishda asosiy manba bo'lib xizmat qilishi aniqlandi. Tadqiqot davomida kuzatilganidek, milliy an'analar bilan muntazam tanishib borayotgan talabalar orasida vatanparvarlik, milliy g'urur va ijtimoiy mas'uliyat hissi yuqoriroq darajada namoyon bo'ladi.

Ikkinchidan, nomoddiy madaniy merosning ta'lim jarayoniga integratsiya qilinishi talabalarning axloqiy fazilatlarini rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Xususan, dars va darsdan tashqari faoliyatlarda milliy qadriyatlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar yoshlar orasida hurmat, bag'rikenglik, hamjihatlik kabi ijobiy sifatlarning shakllanishiga xizmat qilishi kuzatildi.

Uchinchidan, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida o'tkazilayotgan madaniy-ma'rifiy tadbirlar (milliy bayramlar, an'anaviy marosimlar, folklor kechalari) talabalarining ijtimoiy faolligini oshirish va jamoaviylik ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bunday tadbirlarda ishtirok etgan talabalar o'z fikrini erkin ifoda etish, jamoa bilan ishlash va ijtimoiy muhitga moslashish borasida yuqori natijalarni namoyon etadi.

To'rtinchidan, nomoddiy madaniy meros yoshlarning madaniy identifikatsiyasini shakllantirishda muhim omil ekanligi aniqlandi. Ya'ni, milliy meros elementlarini o'zlashtirgan talabalar o'z milliy o'zligini chuqurroq anglaydi, boshqa madaniyatlarga nisbatan hurmat bilan qaraydi va global jarayonlarda o'z o'rnini to'g'ri belgilashga intiladi.

Beshinchidan, tadqiqot davomida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali nomoddiy madaniy merosni targ'ib qilish samaradorligi ham yuqori ekanligi kuzatildi. Raqamli platformalar, onlayn kurslar va multimedia vositalari yordamida milliy merosni yoshlar ongiga singdirish jarayoni yanada qiziqarli va ta'sirchan bo'lishi aniqlandi.

Shu bilan birga, ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, ayrim oliy ta'lim muassasalarida nomoddiy madaniy merosga oid mashg'ulotlar yetarli darajada tizimli tashkil etilmagani, yoshlarning ushbu yo'nalishdagi bilimlari fragmentar xarakterga ega ekanligi kuzatildi. Bu esa mazkur sohada metodik yondashuvlarni yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli etib tarbiyalashda nomoddiy madaniy merosning o'rni beqiyos ekanligini ko'rsatdi. Olingan natijalarni ilmiy jihatdan tahlil qilish shuni anglatadiki, mazkur jarayon faqatgina nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, balki uzluksiz, tizimli va amaliy faoliyat orqali amalga oshirilishi lozim. Bu borada Pedagogika yondashuvlari alohida ahamiyat kasb etadi, chunki aynan pedagogik mexanizmlar orqali nomoddiy meros elementlari yoshlar ongiga samarali singdiriladi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, nomoddiy madaniy merosning tarbiyaviy imkoniyatlari to'liq namoyon bo'lishi uchun uni ta'lim tizimiga integratsiya qilishning innovatsion usullarini qo'llash zarur. Xususan, an'anaviy ma'ruza va suhbatlar bilan bir qatorda interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish, amaliy mashg'ulotlar va madaniy tadbirlarni uyg'unlashtirish yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Bu esa Madaniyatshunoslik nuqtai nazaridan ham muhim bo'lib, madaniy merosni nafaqat o'rganish, balki uni amaliy hayotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shu bilan birga, globallashuv jarayonining kuchayishi yoshlar ongiga turli madaniy ta'sirlarning kirib kelishiga sabab bo'lmoqda. Bu holat ayrim milliy qadriyatlarning susayishiga olib kelishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, nomoddiy madaniy merosni asrab-avaylash va uni zamonaviy shakllarda targ'ib etish dolzarb vazifaga aylanmoqda. Xususan, raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va multimedia vositalari orqali milliy merosni keng ommaga yetkazish samarali yo'nalish sifatida baholanadi.

Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan g'oyalarda ham yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishda milliy qadriyatlar va madaniy merosga tayanish zarurligi alohida ta'kidlanadi. Bu esa tadqiqot natijalari bilan uyg'un bo'lib, davlat siyosati va ilmiy qarashlar o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, muhokama natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida nomoddiy madaniy merosga oid faoliyatlar ko'proq tashabbus darajasida olib borilmoqda. Ularni tizimli, uzluksiz va maqsadli shaklga keltirish uchun metodik qo'llanmalar, maxsus o'quv dasturlari va integratsiyalashgan kurslarni ishlab chiqish zarur. Bu esa yoshlar ma'naviyatini shakllantirish jarayonining samaradorligini yanada oshiradi.

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nomoddiy madaniy meros talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli etib tarbiyalashda muhim va samarali omillardan biri hisoblanadi. U yoshlarning nafaqat axloqiy fazilatlarini rivojlantiradi, balki ularning milliy o'zligini anglash, tarixiy xotirani asrash va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida kamol topishiga xizmat qiladi.

Tahlillar asosida aniqlanishicha, nomoddiy madaniy meros elementlarini ta'lim jarayoniga tizimli ravishda integratsiya qilish yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini boyitadi, ijtimoiy faolligini oshiradi va ularni barkamol shaxs sifatida shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, milliy urf-odatlar, an'analar, xalq og'zaki ijodi va marosimlarning tarbiyaviy imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Shu bilan birga, zamonaviy globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni saqlab qolish va rivojlantirish zarurati yanada ortib bormoqda. Bu esa nomoddiy madaniy merosni nafaqat an'anaviy shakllarda, balki innovatsion yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va zamonaviy ta'lim usullari orqali targ'ib etishni taqozo etadi.

Islom Karimov va Shavkat Mirziyoyev asarlarida ilgari surilgan g'oyalar ham yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishda milliy merosga tayanish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Nomoddiy madaniy merosni chuqur o'rganish, uni ta'lim tizimiga keng joriy etish va yoshlar ongiga singdirish orqali yuksak ma'naviyatli, vatanparvar va ijtimoiy faol avlodni tarbiyalash mumkin. Kelgusida ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, metodik bazani boyitish va amaliy mexanizmlarni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. - Toshkent: O'qituvchi, 1992.
3. Asqarov A. Madaniyatshunoslik asoslari. - Toshkent: Fan, 2015.
4. Quronov M. Pedagogika nazariyasi va tarixi. - Toshkent: O'qituvchi, 2018.
5. To'xtaboyev N. Yoshlar ma'naviyatini shakllantirish masalalari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.